

משלי פרק ו

- (א) בְּנֵי אִם עֲרַבְתָּ לְרַעַף תִּקְעֶתָ לְזֹר כְּפִיָּךְ:
(ב) נֹקְשֶׁת בְּאֹמְרֵי פִיךָ נִלְכְּדָתָ בְּאֹמְרֵי פִיךָ:
(ג) עֲשֵׂה זֹאת אֲפֹאֵ בְּנֵי וְהִנְצַל כִּי בָאתָ בְּכַף רַעַף לְךָ הִתְרַפַּס וְרָהַב רַעֲיָךְ:
(ד) אֵל תִּתֵּן שִׁנָּה לְעֵינֶיךָ וּתְנוּמָה לְעַפְעָפֶיךָ:
(ה) הִנְצַל כְּצָבִי מִיַּד וּכְצִפּוֹר מִיַּד יָקוּשׁ:

תלמוד בבלי מסכת יומא דף פז עמוד א

אמר רבי יצחק: כל המקניט את חברו, אפילו בדברים – צריך לפייסו, שנאמר "בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי פיך. עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעיך." אם ממון יש בידך – התר לו פסת יד, ואם לאו – הרבה עליו ריעים.

רש"י מסכת יומא דף פז עמוד א

בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך – בשביל זר, לערבו בממון. או אם נוקשת באמרי פיך שהקנטתו בדברים – עשה זאת והנצל, כי באת בכף רעך על עסקי ממון. לך התרפס – יד ופרע לו, ועל מוקש אמרי פיך, אם הקנטתו – רהב רעיך, הרבה רעים לבקש הימנו מחילה, "רעיך" בתרא דקרא מלא כתיב, לפי שהוא לשון רבים.

ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ד

[יח] ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא פה, ב): "מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו" – עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חברו, לכן מי שגזל את חברו ישיב את הגזלה ואחרי כן יתודה, ואם התודה תחלה לא עלה לו הוידוי, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבא קמא קי, א) בענין הגוזל ונשבע לשקר שהוא חייב לשלם קרן וחומש ולהביא אשם, שהמביא גזלו עד שלא הביא אשמו – יצא, אשמו עד שלא הביא גזלו – לא יצא, שנאמר בענין גזל הגר שאין לו יורשים ונותן התשלומים לכהן (במדבר ה, ח): "האשם המושב לה' לכהן מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו עליו", פירוש: האשם הנזכר במקרא הזה הוא על התשלומים, מלשון (שם פסוק ז): "ונתן לאשר אשם לו", והוא מביא התשלומים מלבד איל הכפורים אשר יכפר בו עליו אחר כן.

[יט] ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא פז, א): אם הקניט אדם את חברו בדברים צריך לפייסו, ואין צריך לומר אם דבר עליו לשון הרע, כי זה מן העבירות החמורות, ואם לא מחל לו חברו – חייב לבוא לפניו עם חבורת שלשה בני אדם, לא מחל לו – יבוא לפניו שנית עם חבורה אחרת, וכן יעשה פעם שלישית.

ספר שערי תשובה לרבינו יונה שער א

[מד] העיקר הששה עשר תקון המעוות באשר יוכל לתקון, כענין שנאמר (יונה ג, י): "וירא האלקים את מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה," ונאמר (שם פסוק ח): "וישובו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם," כי בדברים שבין אדם לחברו, כמו הגזל והחמס, לא יתכפר עונו עד אשר ישיב את הגזלה, וכן אם ציער את חברו והציק לו או הלבין פניו, או סיפר עליו לשון הרע, אין לו כפרה עד שיבקש ממנו מחילה, וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ק צ"ב א) כי אף על פי שנתן דמי בושתו ודמי צער ההכאה, אין צער הבושה וההכאה נמחל לו עד שיבקש ממנו מחילה, שנאמר (בראשית כ, ז): ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך וחיה.

שמות רבה (וילנא) פרשת יתרו פרשה כז

[ט] ד"א וישמע יתרו הה"ד (ירמיה ב) "שמעו דבר ה' בית יעקב." זש"ה (משלי ו) "בני אם ערבת לרעך" – אמר רבי נחמיה נאמרה על החברים כל הימים שאדם חבר לא איכפת לו בצבור ואינו נענש עליו, נתמנה אדם בראש ונטל טלית לא יאמר "לטובתי אני נזקק לא איכפת לי בצבור" אלא כל טורח הצבור עליו, אם ראה אדם מעביר בייא על חברו או עובר עבירה ולא ממחה בידו הוא נענש עליו, ורוח הקדש צווחת "בני אם ערבת לרעך," אתה ערב עליו "תקעת לזר כפיך," אמר לו הקב"ה "אתה הכנסת עצמך לזירה, ומי שהוא מכניס עצמו לזירה או ניצוח או נוצח, "א"ל הקב"ה אני ואתה עומדים בזירה או נצחת או נצחתי, (משלי ו) "נוקשת באמרי פיך," אין אמרי אלא הוראת תורה, שנא' (משלי ז) "בני שמור אמרי," וכן (משלי ד) "לאמרי הט אזנך" (משלי ו) "עשה זאת איפוא בני והנצל כי באת בכף רעך," אלא תן רצונך לידע מה לעשות, והואיל והכנסת עצמך לערבות זה ליעשות ראש, "לך התרפס" באבק רגליהם של שרים וגדולים ממך, הה"ד (משלי ו) "ורהב רעך," ואין רהב אלא מלכות שנאמר (תהלים פז) "אזכיר רהב," ואם לאו דמך בראשך כדם צבי ואיל, הה"ד (משלי ו) "הנצל כצבי מיד."